Sánta Miriám

Beszámoló

A 2018-as év önmagában, de az elnyert ösztöndíj periódusa maga is – azt gondolom – életem legfontosabb időszakai közé tartozik, ami az alkotói tevékenységemet jelenti. Az ösztöndíjat egy tíz versből álló ciklussal pályáztam meg, amely a nonhumán szubjektum felől közelített volna, mégpedig tavaszi és nyári növények szemszögéből.

Ennek a létrehozása több akadályba is ütközött. Elsősorban abba, hogy a nonhumán szubjektumképzés a költészetben mindig váratlan önleleplezésbe botlik, így folyton fölfeslik a humán gesztus a nonhumán mögött, hiszen a belehelyezkedés pillanata már önmagában emberi. Az alkotási és ún. kutatási folyamat során, valamint a ciklus egy darabjának megírása után arra a belátásra jutottam, hogy eredeti tervemhez még nem dokumentálódtam eleget, azontúl pedig másféle megszólalási módok kezdtek el foglalkoztatni. A non-és poszthumán szubjektum elméletével, valamint a művészet ökológiai vonatkozásával csak nemrég kezdtem el foglalkozni behatóbban, szigorúan teoretikus művek feltérképezésével – ez a munkám szorosan kapcsolódik a 2018 januárja óta vezetett lapszemle rovatom folyamatos kidolgozásához, amelyet a SziFOnline irodalmi és művészeti portálon lehet olvasni.

A megpályázott ösztöndíj elnyeréséhez a debütkötetem összeállításának szándéka is megvolt, ezt sikeresen meg is tettem. Első kötetem az Erdélyi Híradó kiadó gondozásában fog megjelenni 2019 őszén, jelenlegi címe Hétfőn meghalsz.

2018 őszén váratlan inspirációs löketet kaptam ahhoz, hogy monumentálisabb, részletesebb verseket írjak, meghaladjam korábbi stílusom mesterkéltebb jellemzőit, jól át-és megdolgozzam korábbi szövegeimet annak érdekében, hogy maradandóbbakká váljanak. Új nemzetközi irodalmi ismeretségekre tettem szert, ezért szövegeim közül tízet angol nyelvre is lefordítottam – ez a teljesen újszerű gyakorlat megerősített abban, hogy folytassam, de a pontos kivitelezés érdekében szakfordító véleményét is kértem. A 2019-es év első fele folyamatos fordítással telt, ugyanis egy szlovén szerző eredetileg angol nyelven írt kiváló kísérleti kiáltvány- esszéjét

fordítottam le magyarra, amely az első nagyobb fordításom – a Helikon folyóiratban tervezem megjelentetni. Párhuzamosan román kortárs költészet fordítását is elkezdtem, V. Leac legújabb kötetéből, a Monoideal címűből négy versnek várható a megjelenése a Tiszatáj folyóiratban, 2019 második felében. A fordítói munka közben tapasztaltam meg, hogy mennyire

nagy a időigény egy jó fordítás létrehozásához, főként ha némi kutatómunkát is szükséges végezni ahhoz, hogy a hivatkozásokat és a további beékelt idézeteket is felkutassuk, pontosítsuk. Ezért az ösztöndíjam nagyon fontos jövedelemforrásnak bizonyult a megélhetésemben, hiszen a biztos összeggel nyugodtan létre tudtam hozni azt, amit akartam – párhuzamosan pedig méginkább meggyőzőbb volt a feltétel nélküli alapjövedelem létjogosultsága, amely elősegíti az embert, hogy tényleg azt végezze, amit szeret. Az ösztöndíjam a mindennapi megélhetésemet szolgálta, amelyben ugyanúgy benne van a friss étel, mint az új könyvek, filmek vagy kirándulások, sőt, számlák. Amíg az életkorom engedi, egész biztosan újból meg fogom pályázni.

2018 szeptemberében részt vettem a gyergyószárhegyi írótáborban, ahol a bukaresti Magyar Adásban is részt vehettem többedmagammal – az irodalmi kánonokról kérdeztek a műsorban.

2019 februárjában a magyarországi Prae folyóirat főszerkesztőjével sikeresen megszerveztük a lap huszadik születésnapi évfordulóját. Az esten magam és részt vettem szerzőként, ahol első alkalommal olvashattam fel Magyarországon, nem kis közönség előtt, kiváló szerzők társaságában. Ugyanebben a hónapban a Kossuth Rádióban hangzott el két versem, a Vers napról napra című műsorban, amely ugyancsak tágabb közönséget és elismerést jelentett számomra.

Azok a versek, amelyek a ösztöndíj időszakában keletkeztek, leginkább a kelet-európai létformákkal, illetve saját generációm tapasztalataival vetnek számot. A romániai magyar élethez ugyanúgy hozzátartozik a balkániság, mint a többi magyarhoz való viszony. Ezt a balkániságot, a rendszerváltás utáni nemzedékek életformáját, e kettőnek a globális kontextusát éreztem hozzám legközelebb állónak saját versvilágomban. A balkániság jelentésmezeje viszont inkább asszociatív, semmint automatikus negatív sztereotípiák halmaza.

Generációm szorongásai, csüggedései és jelentéskeresési módjai ebben a kontextusban mélyebbre mennek, saját tapasztalataim ugyanúgy mindenkié lehetnek, mint amennyire csak az enyém. A periódusban született művek közül a következők folyóiratmegjelenések, alább pedig két hosszúvers is olvasható:

A csúcs fele – Tiszatáj, 2018/5.

Autópálya – Székelyföld, 2018/12.

Először, Március – Székelyföld, 2019/3.

Corona Intercity – várható megjelenés 2019-ben a Prae-ben

Airplane X, Entrópia empátia, Próbafülke – várható megjelenés 2019-ben a Kalligramban

Címtelen föld, Schengen három hangra – várható megjelenés 2019-ben az Irodalmi Szemlében

0., 00., Nagy fekete város, Kelet-Európa – várható megjelenés 2019-ben a Korunkban

Ikon

Nekidőlve a ház falának. Lazacszínű omladozás,
a tavaly nyári hőség negyvenfokos emléke.
Szinte összefőtt a két combja, a vér majdnem lecsurgott közötte,
a kínlódás, hogy a vécéhez érjen már.
Minden alföldi menzának ugyanolyan a szaga.
Fertőtlenítős csirkepaprikás leng be minden zugot,
csörrenések, rozsdamentes fazekak monoton egymásmellettisége,
1190 FORINTÉRT ANNYIT ESZIK, AMENNYI JÓLESIK
Minden férfi ugyanolyan pocakos, és csíkos, cipzáros pulóverben hatalmas
ételhegyet rak a csorba porcelántányérra, minden tányér tartalmában
ott lapul a félelem, hogy egyszer majd nem lesz.
Azért a pénzért.

A ház falán öröknyár, de minden lapályon szétterjed a február,
az üszkös semmittevés. Kiszáradt falevelek, kórók és az ültetett erdők
glédában álló fái, mintha egy hibrid autokrácia parancsaira várnának
emberi emlékezet óta. A drapp összes árnyalata a kihűlő szíveken.
A göröngyös parkoló arasznyi porát felkavarja a szél, végigfut a busz utasainak
kétségbeesetten tisztán tartott kínai ruházatán. Néhányukat biztos megviseli
hamis tudatuk és őrjöngő kétkedésük, amikor a foszladozó logójú
céges hanorákjukat hátravetik a csomagtartóba, a csíkos szatyrok tetejére.

Kissé arrébb szénégetők. Hárman piszkálják bottal azt, amit mások még
bottal sem piszkálnának meg. Gereblyézik a kukoricakórót, és szemmel követnek
minden elhaladó autót. Zöld melegítőalsó, fehér, vastag mellény, aranyszegélyű sportcipő,
piros pulóver. Ki ad nyelvet e fogatlan szájakba. Ki az, aki a falnak nekidőlve úgy érzi,
hogy joga van nyelvet adni bárkinek is. Saját beidegződései álörömének,
amikor az előtte nevetgélő cigány kisfiút a szülei többször ölelik meg,

mint bárkit egy condo flat-ben. Nem fontos a gyerek származása.
A senkiföldjén nem kérdik, hány óra, a nyomornak saját ideje van,
az ide-oda ingázó piszkálgatás, a köröm alól soha el nem tűnő mocsok,
a töredezett haj végéről soha lekopni nem akaró fakóvörös festék,
a próbálkozás.

Hátul fatelep. Rozsdás csövek, távoli fűrészhang. És csendben sarjadó rügyek
a tizenkét fokban. Egy határtalan kék ég, fegyver a szótlanság ellen,
szinte kiált, szétterül és betemet. Átszivárgunk rajta mind,
akikben összeérnek a szubkultúrák. A trainspotterek, a zenei műveltség úttörői,
kulturált kulturálatlanok, alattiak és felettiek, a mishtók és a bahtalók,
a függőségek megannyi elektromos kisülése az agyban, a háromszor tízperces
cigarettaszünetek pavlov-effektusa. Egalitárius gerincfájdalom.
Villanyhuzalon gubbasztó egerészölyv, szétázott barázdába menekülő nyúl.
Fejlődő gazdaság, amely megreked az álmokban,
és mindenki, aki önként tépi ki fogait az ínyéből,
hogy féltve őrzött titkaival köphesse szembe magát.
Tisztára mos a hideg és meleg határán ez a látvány. Ez a szag. Ecce homo.
Európa itt épül, mondja egy fehér tábla. Túlmagyarázod, mondja mellette a fa.
A sejtekben lelassul az élet, és ahogy megfordul a giliszta a gyomirtós földben,
úgy lesz hirtelen minden hiábavaló.

Címtelen föld

Talán el kellene mennem innen,
valahova, ahol senki sem ismeri a nevem.
Nem mintha itt ismernék, de ott, valahol
egyáltalán nem ismernék.
El kellene mennem innen, lennék kétszeres,

háromszoros kisebbségben a legnagyobb,
mindig magyar
mindig más országból
mindig újabb második nyelv.

Talán el kellene mennem innen,
valahova, ahol egy folyó az anyám,
ahol az apám a poros úton szembejövő állat.
Ahol ha végigmegyek egy utcán,
festett arcú emberek merednek a semmibe,
öntudatlanul mormolják imádságaikat,
és ha kezemet a kezeikbe fektetném,
azt is elmorzsolnák, mint az illatos fabogyókat,
csontdarabokat, zöldes rézkarikákat, gombokat.

Talán el kellene mennem innen,
valahova, ahol ha felnézek az éjszakai égre,
fekete lyukak megsemmisítő ereje tekintene vissza rám
és megnyugtatna: te is egy halott csillag fénye vagy,
benned is az utolsókat rúgja a nap a kései télben,
benned is sokan találnak menedéket akkor,
amikor éppen elfogyni készülsz.

Talán el kellene mennem innen,
valahova, ahol nincs öncenzúra
és a szenvedésben sincs önmegtartóztatás.
Ahol senki nem segít és a láthatatlanság ad
egy új nyelvet, ami csak a sajátom.

És ezen nem szólalok meg.

Mihelyt kiejtem a szavakat, azok már a másoké.
Mihelyt a hangszálaim megrezdülnek
és rákapcsolódnak az erőre, ami körülvesz,
addigra azt is elvennék tőlem, ami a mindenkié.
A hallgatást és a tagadást, ami a véremben kering.
Talán el kellene mennem innen,
valahova, ahol a közösség nem kötelesség.

Ahol egy sikátor falának támaszkodva feloldódnék
a vízcsepp elrugaszkodásába, ahogy kerekedik
és nehezül a messzi lámpa fényében, elválik saját magától
és csak saját maga szerinti gyorsasággal hull a földre,
nem többel, nem kevesebbel.
A vízcsepp súlyában kell lennem, három molekulában,
három nyelvben, ahol eltűnik amögül a jelentés, hogy magyar.

Talán el kellene mennem innen,
valahova, ahol nézd, ő is a te anyád,
nézd, ő is a te apád,
nézd, hol van a te tükörképed,
valahol a tengerben, valahol egy sziklában,
valahol, ahova el kellett mennem,
ahol a mindenkié vagyok, tehát a senkié,
ahol csak mély lélegzetek vannak
és mélyről jövő hangok
amik megtorpannak a fogaim előtt,
még mielőtt feltörnének.